

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

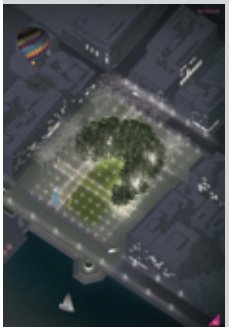
■ Άγγελος Αγγελίδης

Ολοκληρώθηκαν στις 30 Ιουνίου οι εργασίες της Κριτικής Επιτροπής του αρχιτεκτονικού διαγωνισμού προσκεδίων για την «Ανάπλαση της Πλατείας Ελευθερίας» ο οποίος προκηρύχθηκε στις 21 Φεβρουαρίου 2012 από το Δήμο Θεσσαλονίκης και έληξε με επιτυχία στις 16 Απριλίου 2013 με την κατάθεση 131 προτάσεων.

Η Κριτική Επιτροπή αποφάσισε σύμφωνα με το Τελικό Συγκεντρωτικό Πρακτικό και το 7^ο Πρακτικό της 7^{ης} Συνεδρίασής της, την απονομή τριών βραβείων και τριών ισόποσων εξαγορών. Ο διαγωνισμός κατακλύθηκε από την Οικονομική Επιτροπή του Δήμου την Τετάρτη 10 Ιουλίου 2013 και ακολούθησε σε ειδική εκδήλωση ο Δήμος Θεσσαλονίκης θα απονεμίσει τα τρία βραβεία συνολικής αξίας 31.024 ευρώ και τις τρεις ισόποσες εξαγορές αξίας 2.000 ευρώ η κάθε μία.

Α' Βραβείο - Κωδικός συμμετοχής 801TK55189

- Αρχιτεκτονική Μελέτη: ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ, αρχιτέκτονες μηχανικοί
- Φυτοτεχνική Μελέτη: ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΚΟΥΛΑΛΗ, γεωπόνος
- Ηλεκτρο-μηχανολογική Μελέτη: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΑΚΡΗΣ, μηχανολόγος μηχανικός
- Σύμβουλοι: ΕΔΟΥΑΡΔΟ ΚΑΣΤΡΟ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΖΩΝΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΕΓΑΣ, αρχιτέκτονες Μηχανικοί
- Συνεργάτης: ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Η πρόταση επιχειρεί να συνθέσει δύο, φαινομενικά διαφορετικής θεωρητικής προέλευσης, κυρίαρχες προσεγγίσεις για την τελική εικόνα της πλατείας. Από τη μία η προσέγγιση που αποσκοπεί στη δημιουργική ανάδειξη του σημαντικότητας ιστορικού φορτίου που ενυπάρχει στο χώρο και που αναζητά την αποκάλυψη και έκφραση του (μνημειοποίηση χωρίς μνημειακότητα) και από την άλλη η προσέγγιση που αντιλαμβάνεται την πλατεία ως χώρο όπου οι κάτοικοι της πόλης θα αναζητήσουν την ηρεμία, την απομόνωση ή τη συναναστροφή, ένα χώρο οικείο για μια ελεύθερη, αλλά και προστατευμένη υπαίθρια παραμονή (φιλική αστική καθημερινότητα).

Η υπερίσχυση των πεζών στον πυρήνα της πλατείας και η επικράτηση του πρασίνου στις συγκεκριμένες εκδοχές του θα συμβάλλουν θεαματικά στην αναβάθμιση του χώρου και στην αναγκαία μείωση της «έντασης» και της ηχορύπανσης που επικρατεί σήμερα στην περιοχή. Με τον τρόπο αυτό η «νέα» Πλατεία Ελευθερίας

θα πρωταγωνιστήσει σε μια προσπάθεια για «υγεία» στην πόλη ως σύμβολο ανάδειξης της ανάγκης για αύξηση του εξαιρετικά χαμηλού ποσοστού πρασίνου (2,7 μ² ανά κάτοικο) που διαθέτει σήμερα η Θεσσαλονίκη. Επιπρόσθετα όλες οι ισχύουσες και προτεινόμενες πεζοδρομήσεις στην ευρύτερη περιοχή μελέτης (Οδός Ρογκόπη, Οδός Καλαποθάκη κτλ) θα αποκτήσουν ουσιαστικό νόημα συμμετέχοντας σε ένα ολοκληρωμένο δίκτυο πεζοδρόμων που θα αναδεικνύει το δημόσιο χώρο της πόλης.

Παράλληλα η πλατεία, εμπεριέχοντας στο εσωτερικό της αλλά και στη μνήμη της την ίδια την ιστορία της πόλης, απαιτεί με τη συγκυρία του διαγωνισμού αυτού την αποκάλυψη και επισήμανση σημαντικών, υπερτοπικής διάστασης, χαρακτηριστικών. Τόσο το παλιό όριο της πόλης με τη θάλασσα, το τείχος και η αρχική της γεωμετρία, όσο και τα ιστορικά γεγονότα που χαρακτήρισαν την ιστορία της πόλης (πυρκαγιά, πρώτη συγκέντρωση Νεότουρκων, το ολοκαύτωμα των Εβραίων της πόλης) ζητούν επιτακτικά μια ευκαιρία επανεμφάνισής τους στο προσκήνιο αυτής της νέας πλατείας.

Β' Βραβείο - Κωδικός συμμετοχής 11011011AG

- Αρχιτεκτονική Μελέτη: ΒΑΣΙΛΗΣ ΓΚΙΚΑΠΕΠΠΑΣ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΥ, ΔΗΜΗΤΡΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ, αρχιτέκτονες μηχανικοί
- Φυτοτεχνική Μελέτη: ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ, Αρχιτέκτων Τοπίου
- Ηλεκτρο-μηχανολογική Μελέτη: ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΟΚΚΙΝΑΚΗΣ, μηχανολόγος-ηλεκτρολόγος μηχανικός

Αναζητήθηκε ένας κεντρικός χώρος υποδοχής, μια «πλατεία οδός», ως η αρχετυπική θεώρηση της αγοράς - χώρος συγκέντρωσης, έκφρασης συλλογικών συμπεριφορών. Ένας χώρος ασκότητας διαμπερής, όχι κλειστός, που συμμετέχει στο χαρακτήρα και ατμόσφαιρα του τόπου, ως άνοιγμα στον ορίζοντα της Θεσσαλονίκης και στα πολιτιστικά δρώμενα της παρακείμενης προβλήτας. Πρωταρχικός λοιπόν χειρισμός, είναι η μεγέθυνση των αντιληπτικών ορίων της πλατείας, χωρίς να αλλοιωθεί το κυκλοφοριακό δίκτυο. Ο χώρος της πλατείας εκτείνεται ως ενιαίο δάπεδο, με ενιαία πλακόστρωση, ορίζοντας ότι η πλατεία ανήκει στα περιβάλλοντα κτίρια, ως ένα μεγάλο εσωτερικό. Η πλατεία θεωρείται ότι αποτελεί μέρος και πολεοδομική αναπνοή, ένας

αστικός συντελεστής, που λειτουργεί οργανικά στην πόλη, ως εκδοχή μιας συνέχειας και όχι ως υπόλοιπο ενός αστικού κενού.

Το ενιαίο αυτό δάπεδο αποτελεί ένα «πέδιο», που υποδέχεται και φιλοξενεί δράσεις, αλλά και λειτουργεί ως ενεργοποίηση μιας αφήγησης για τον ίδιο τον Τόπο και το Χρόνο του. Το δάπεδο της πλατείας κατοικείται, αποτελώντας τη μέγιστη αξιοποίηση και μεγέθυνση του χώρου, αλλά και κατοικεί το ίδιο, σε μια εν τόπω σχέση, ως genius loci.

Το δάπεδο, (ετυμολογικά > δα-(γή) και πέδον< πούς, πόδι), είναι μια ορθολογική πράξη αναγνώρισης και οικειοποίησης, όπου μας επιτρέπει να σταθούμε και να δούμε τον κόσμο γύρω, να δούμε συγγένειες και συνάψεις, να βιώσουμε το χρόνο στις πολλαπλές εκδοχές του.

Δεν θεωρείται απλά ένας άδειος χώρος, αλλά μια ενιαία χωρική οντότητα, μια αστική σκηνή, ένα όλον, έτοιμο να δεχτεί και όχι να επιβάλλει, ανοιχτό και ελεύθερο, όπου ο κάτοικος - επισκέπτης της, εναλλάσσοντας ρόλους θεατή - ηθοποιού, καθήμενου - διερχόμενου, καθιστά την πλατεία, άρθρωση και γεγονός συνάντησης.

Γ' Βραβείο - κωδικός συμμετοχής LA26190416

- Αρχιτεκτονική Μελέτη: ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΥ, ΗΡΩ ΜΠΕΡΤΑΚΗ, ΦΩΤΕΙΝΗ ΑΔΡΙΜΗ, ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΛΗΣΠΕΡΑΚΗΣ, αρχιτέκτονες μηχανικοί
- Φυτοτεχνική Μελέτη: ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΣΗΣ, γεωπόνος
- Ηλεκτρο-μηχανολογική Μελέτη: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΑΝΤΑΣ, μηχανολόγος μηχανικός
- Σύμβουλοι: ΕΛΛΗ ΠΑΓΚΑΛΟΥ, αρχιτέκτων τοπίου, ΜΑΝΟΣ ΚΥΡΙΑΖΗΣ, πολιτικός μηχανικός

Στόχος της πρότασης είναι η διαμόρφωση ενός ανοικτού και φιλόξενου αστικού χώρου που θα εκφράζει το δημόσιο χαρακτήρα του, τόσο σε πολεοδομικό επίπεδο - με τις βασικές επιλογές για την αστική του ένταξη, όσο και στην εσωτερική δομή και διαμόρφωσή του.

Ως αρχές για τις βασικές επιλογές του σχεδιασμού στάθηκαν:

- Η ιδιαίτερη «ταυτότητα» της Πλατείας. Η ανάγκη απόδοσης στην πλατεία μιας «ταυτότητας», ενός ιδιαίτερου χαρακτήρα σε σχέση με τους υπόλοιπους ανοικτούς δημόσιους χώρους της Θεσσαλονίκης.
- Η λειτουργική και συμβολική ένταξη στο αστικό περιβάλλον. Η θέση της πλατείας στο

ιστορικό κέντρο, δίπλα στην περιοχή “Λαδάδικα”, τις εμπορικές στοές και τους πεζοδρόμους και παράλληλα, η γειτνίαση με το λιμάνι και τη θάλασσα και η ιδιαίτερη κλίμακα της πόλης της Θεσσαλονίκης και των δημόσιων χώρων της συνθέτουν τα βασικά στοιχεία του αστικού περιβάλλοντος με τα οποία η πλατεία καλείται να εμπλακεί και να συνδιαλαγεί.

• Η ιστορική μνήμη του χώρου. Η πλατεία αποτέλεσε σκηνή μεγάλων και μικρότερων ιστορικών γεγονότων. Κυρίαρχη μνήμη είναι το μάζεμα των 50.000 Εβραίων της Θεσσαλονίκης στο χώρο αυτό προτού μεταφερθούν στα ναζιστικά στρατόπεδα, προς τιμή των οποίων υπάρχει το Μνημείο του Ολοκαυτώματος στο νότιο άκρο της πλατείας.

Η βάση του κήπου, έκτασης 3.621 μ², διαμορφώνεται, σε οριζόντιο και κατακόρυφο επίπεδο, με κυβόλιθους από σκυρόδεμα. Προκατασκευασμένες πλάκες από κυβόλιθους (10x10x10εκ.) τοποθετούνται εν ξηρώ σε μίγμα στεγνού αμμοσιμεντοκονιάματος. Οι αποστάσεις μεταξύ κυβόλιθων είναι κυμαινόμενες, σε προκαθορισμένο ρυθμό, που διατρέχει σαν “κύμα” το σύνολο της επιφάνειας. Η ανάπτυξη πρασίνου (χλόης) στο κηπευτικό χώμα που τοποθετείται στα κενά μεταξύ κυβόλιθων έχει ως αποτέλεσμα την ψευδαίσθηση του “χλοερού κύματος” στο σύνολο του κήπου.

Α' Εξαγορά - κωδικός συμμετοχής AA12041801

- Αρχιτεκτονική Μελέτη: ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΒΕΛΓΙΡΗΣ, ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, ΜΑΡΙΑ ΚΟΥΤΣΑΡΗ, ΜΑΡΙΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΟΥ, ΑΜΥΓΔΑΛΙΑ ΚΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΝΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΜΑΝΩΛΑΚΗ, αρχιτέκτονες μηχανικοί
- Φυτοτεχνική Μελέτη: ΜΑΡΙΑ ΚΟΥΛΟΥΡΗ, αρχιτέκτων τοπίου
- Ηλεκτρο-μηχανολογική Μελέτη: ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΑΝΤΖΟΣ, μηχανολόγος μηχανικός

Οι συνθετικές επιλογές της πρότασης συνοψίζονται σε τρεις κινήσεις.

α) Προσαρμογή της πλατείας στις αστικές ροές. Η βόρεια περιοχή της πλατείας διαμορφώνεται καταλλήλως προκειμένου να λειτουργήσει ως δεσμός ανάμεσα στην ανατολική και δυτική παρειά της πλατείας. Προς αυτόν το σκοπό δημιουργούνται σημεία όσμωσης ανάμεσα στην πλατεία και στα οικοδομικά τετράγωνα των οδών Μητροπόλεως, Δραγούμη και Βενιζέλου.

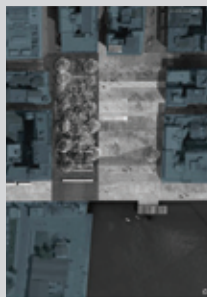
β) Διαχείριση των φυτεύσεων και των υλικών με

γνώμονα τη βίωση των φυσικών χαρακτηριστικών της πλατείας. Με σκοπό την αποτελεσματικότερη βίωση των φυσικών χαρακτηριστικών της πλατείας στη νότια περιοχή της νοτιής ευθείας που ενώνει την οδό Καλαποθάκη και την οδό Οπλοποιού προτείνεται μια διαχείριση υλικών, η οποία αφήνει να κυριαρχήσουν τα φυσικά υλικά και η απρόσκοπτη θέα, όπως και την οργάνωση καθιστικών χώρων στην περιοχή της πλατείας και στο όριο της με τη θάλασσα.

γ) Οργάνωση του εσωτερικού χώρου της πλατείας ως πομπό νοημάτων. Η Πλατεία Ελευθερίας είναι ένας από τους τόπους της Θεσσαλονίκης, όπου η μνήμη αποκρυσταλλώνεται χωρίς να εκφράζεται στο χώρο. Συνιστά ένα εμβληματικό τόπο για την ιστορία των ανθρώπων της Θεσσαλονίκης, καθώς στο χώρο αυτό το 1942 συγκεντρώθηκαν μέλη μιας από τις σημαντικότερες κοινότητες της προκειμένου να διαπομπευθούν και να βασανιστούν από ξένους εισβολείς.

Β' Εξαγορά - κωδικός συμμετοχής LL00000000

- Αρχιτεκτονική Μελέτη: ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΑΝΤΩΝΑΚΑΚΗΣ, ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗ, αρχιτέκτονες μηχανικοί
- Φυτοτεχνική Μελέτη: “doxiadis +”, ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΛΛΙΟΠΗ, γεωπόνος
- Ηλεκτρο-μηχανολογική Μελέτη: ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΣΦΕΤΣΟΣ, μηχανολόγος μηχανικός
- Σύμβουλοι: ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΟΛΩΝΑΣ, αρχιτέκτων μηχανικός, ΑΝΔΡΕΑΣ ΝΤΡΙΤΣΟΣ, δασολόγος- περιβαλλοντολόγος
- Συνεργάτες: ΚΩΣΤΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, ΕΥΗ ΖΟΥΖΟΥΛΑ, αρχιτέκτονες μηχανικοί, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΔΕΜΙΡΗΣ, φοιτητής αρχιτεκτονικής

Η πρόταση επιζητά να οργανώσει κάποια νέα σχέση με το γεγονός της πυρκαγιάς και με την ανάμνηση του χαμένου Εβραϊκού στοιχείου της πόλης. Επιχειρείται η εγκατάσταση ενός μνημονικού μηχανισμού που θα μένει σε πρώτο χρόνο ολοκληρωτικά αφανής. Για τον επισκέπτη της πλατείας Ελευθερίας ο τόπος θα παρουσιάζει ένα φιλόξενο σκιασμένο καθιστικό χώρο με παράλληλα καθίσματα.

Στους πάγκους συναντά βύσματα που, με χρήση κοινών εφαρμογών επαυξημένης πραγματικότητας (augmented reality) καλούν τους επισκέπτες να προσανατολίσουν τις συσκευές που ίσως έχουν μαζί τους προς προεπιλεγμένα σημεία της πλατείας και προς τον τοίχο όπου (κάθενας για

τον εαυτό του) μπορεί να παρακολουθήσει τώρα ένα προετοιμασμένο πρόγραμμα που θα αναλογεί σε κάθε διεύθυνση της πλατείας.

Γ' Εξαγορά - κωδικός συμμετοχής PL62717377

- Αρχιτεκτονική Μελέτη: ΥΑΝΝΙΣ ΤΣΙΟΜΙΣ, CRISTINA MAZZONI, ΑΘΗΝΑ ΒΙΤΟΠΟΥΛΟΥ, ΜΑΡΙΑ ΤΡΑΤΣΕΛΑ, αρχιτέκτονες μηχανικοί
- Φυτοτεχνική Μελέτη: ΕΛΕΝΗ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ, γεωπόνος- αρχιτέκτων τοπίου, ΜΑΡΙΑ ΤΡΑΤΣΕΛΑ, αρχιτέκτων τοπίου
- Ηλεκτρο-μηχανολογική Μελέτη: ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΙΚΙΔΗΣ, μηχανολόγος- ηλεκτρολόγος μηχανικός
- Σύμβουλοι: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ, συγκοινωνιολόγος, ΕΛΕΝΗ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ, γεωπόνος- αρχιτέκτων τοπίου

Προτείνεται η δημιουργία μιας ενιαίας επικλινούς επιφάνειας που ακολουθεί την ελαφριά κλίση του εδάφους προς τη θάλασσα, η οποία διαμορφώνεται με βάση τρία συστήματα οργάνωσης: το σύστημα των κινήσεων, το σύστημα της βλάστησης και το σύστημα των νερών.

Οι βασικές κινήσεις-ροές από τον περιβάλλοντα αστικό ιστό αποτελούν έναυσμα για τις κύριες χαράξεις οργάνωσης της πλατείας και υλοποιούνται στο χώρο με διαφορετικές μορφές: ως αλλαγή υλικού στα δάπεδα σηματοδοτώντας τις κύριες προσβάσεις, ως κανάλια νερού, ως εξάρσεις στο έδαφος που δημιουργούν χώρους καθιστικών ή ως δενδροστοιχίες.

Το βόρειο τμήμα της πλατείας διαμορφώνεται με μαλακό δάπεδο και παραλαμβάνει τις μεγάλες μάζες της βλάστησης οι οποίες, σε συνδυασμό με μία μικρή «έξαρση» του εδάφους, «προστατεύουν» το εσωτερικό της, από τις αστικές οχλήσεις που προέρχονται από την κυκλοφορία και τον θερματικό σταθμό των λεωφορείων. Η ύπαρξη του θαλάσσιου τείχους αποτυπώνεται με συμβολικό τρόπο στο έδαφος, ως υπόμνηση.

Το νότιο τμήμα της πλατείας διατηρεί πιο έντονο αστικό χαρακτήρα. Στη νοτιοανατολική πλευρά της πλατείας χωροθετείται το Μνημείο του Ολοκαυτώματος. Η διαμόρφωση του χώρου, με την ελαφριά βύθιση του εδάφους και τον τοίχο με τον καταρράκτη νερού δημιουργούν ένα «ανοιχτό δωμάτιο μνήμης» αφιερωμένο στην απομόνωση και την περισυλλογή. ■